

Een molen is een seldsaem dingh

Een molen is een seldsaem dingh, in polders past hij sonderlingh. Zo begint het gedicht dat een achttiende-eeuwse anonieme dichter opschreef in een bundel met octrooien en ordonnanties betreffende bedijkingen, verlucht met tekeningen van molenonderdelen. Onder deze titel is in het Regionaal Archief een tentoonstelling ingericht waarin aandacht wordt gegeven aan de molens van de Zes Wielen en de Schermer, hiermee aansluitend bij het nationale Jaar van de Molens en de bijna voltooide restauratie van de enige tijd geleden afgebrande Molen C aan de Hoornse Vaart in Alkmaar. Met stukken uit de archieven en collecties van het Regionaal Archief, voor deze gelegenheid aangevuld met bijzonder materiaal van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de Molenstichting Alkmaar e.o. wordt de werking van de windwatermolen, de molengang en de situatie rond de Zes Wielen door de jaren heen toegelicht.

Centraal in de tentoonstelling staat een maquette, gemaakt door Andreas de Vos, van de Hoornse Vaart met de sluis van de Zes Wielen, zes molens en de overtoom voor de schepen uit de Langedijk. De maquette geeft een goed beeld van de wijze waarop de molens het water omhoog maalden. Het Hoogheemraadschap gaf een groot schilderij van Arnout Colnot van de molens van de Schermer in bruikleen, evenals een negentiende-eeuws model van een poldermolen, dat

door het bestuur van de Schermer gebruikt werd tijdens besprekingen over reparaties aan de molens. Verder zijn foto's, ansichten, kaarten en tekeningen te zien uit de collecties van het Regionaal Archief. De tentoonstelling is tot het eind van het jaar tijdens de openingstijden van het Archief te bezichtigen.

Nieuwe directeur: Paul Post

Per 1 januari 2007 trad Paul Post (47) aan als nieuwe directeur van het Regionaal Archief. Paul Post studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde, en werkte daarna bij het Theater Instituut in Amsterdam en bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Tijdens zijn studie Nederlands deed Paul regelmatig archiefonderzoek waarbij zijn interesse werd gewekt voor het werken in de sector van het cultureel erfgoed. Na zijn studie werkte hij bij het Theater Instituut in Amsterdam als archivaris, wetenschappelijk medewerker, coördinator collecties en afdelingshoofd. Hij volgde de opleiding tot Hoger archiefambtenaar waarbij ook facetten van het archiefvak aan de orde kwamen die meer gericht zijn op de moderne overheidsadministratie, zoals archiefvorming en inspectiewerk. Bij de Koninklijke Bibliotheek vervulde Paul de functie van hoofd van de Hoofdafdeling Kennisdiensten en Collecties. Hierbij stond vooral de digitalisering van collecties en informatievoorziening centraal.

Jaargang 19 (2007), nr. 1

Uitgave:

Regionaal Archief
Hertog Aalbrechtweg 5
Postbus 9232
1800 GE Alkmaar

< *Op de voorzijde:
Schaatsenrijders op de
Hoornse Vaart met rechts de
molens van de Zes Wielen.
Ets van W. Hopman, 1978.*

Inmiddels werkt hij al een half jaar op het Regionaal Archief. Zijn eerste indrukken? Paul: "Het Regionaal Archief Alkmaar heb ik leren kennen als een prettige werkplek. Een mooie collectie, een zeer diverse en interessante regio, en last but not least fijne collega's. Toen ik kwam lag er al een uitgebreid beleidsplan op tafel, opgesteld door mijn voorganger, met als kernthema's regionalisering, digitalisering en samenwerking. Daarnaast vragen nieuwe ontwikkelingen binnen het archiefwezen, met name op het gebied van digitalisering, veel aandacht".

Huisvesting

Een andere belangrijke ontwikkeling waar Paul zich mee bezig zal houden is de huisvesting. Ongeveer vijftien jaar geleden nam het Regionaal Archief zijn intrek in het huidige pand bij het station Alkmaar Noord. Met een ruime studiezaal, genoeg kantoorruimte en een flink depot leek het er op dat het archief het wel enige decennia zou kunnen uithouden. Maar nu blijkt dat het depot binnen enkele jaren vol zal zijn. Dat het aantal meters archief sneller groeide dan verwacht heeft twee oorzaken. Steeds meer gemeenten hebben zich aangesloten, waarbij hun archieven ook overgedragen werden. Daarnaast heeft de overheid een aantal jaren geleden besloten de overbrengingstermijn van archieven te verkorten van 50 naar 20 jaar. Dat betekent dat er in de afgelopen jaren 30 jaar extra archief is overgedragen, naast de normale groei.

Enige tijd geleden verscheen in de pers het bericht dat er plannen waren voor gezamenlijke huisvesting van het Regionaal Archief met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Dit zou gebeuren in een nieuw te bouwen kantoorpand. Na uitgebreide gesprekken bleek echter dat het niet mogelijk was aan te haken bij deze bouwplannen. Inmiddels wordt onderzoek gedaan naar alternatieven, zoals uitbreiding van de huidige huisvesting of nieuwbouw. We houden u op de hoogte van de ontwikkelingen via Archivaria of de website van het Archief.

*Strandvermaak bij Bergen
aan Zee, ca. 1920.
Op de achtergrond is Hotel
Nassau-Bergen zichtbaar.
Afdruk van een glasnegatief
uit de Collectie Bonda.*

Foto's uit de Collectie Bonda op de Beeldbank

In 2002 kocht het Regionaal Archief een collectie glasnegatieven, afkomstig van de Bergense fotograaf Abram Joseph Bonda. Over deze fotograaf is helaas niet veel bekend. In 1906 verhuisde Bonda van Sommelsdijk in Zuid-Holland naar Bergen, waar hij de bekende Eerste Bergensche Boekhandel oprichtte. Het winkel-pand dat hij in 1910 aan de Oude Prinsweg liet bouwen bood tevens plaats aan een ruime drukkerij waar onder andere ansichtkaarten gedrukt werden. Voor dat doel trok Bonda er zelf op uit met een platencamera om de alledaagse en bijzondere plekken in en rond Bergen en Bergen aan Zee op de gevoelige plaat vast te leggen. Bonda fotografeerde alles: statige huizen en lommerrijke lanen in Bergen, de expressionistische huizen van de Amsterdamse School in Park Meerwijk, de verspreid in het duinland-schap staande villa's en het monumentale hotel Nassau Bergen in Bergen aan Zee, maar ook gewoon mensen op het strand. Zeer bijzonder zijn de foto's van het interneringsdepot aan de Breelaan waar tussen 1914 en 1918 Duitse krijgsgevangenen waren ondergebracht. De kwetsbare glasnegatieven, bij aankoop verpakt in enveloppen, zijn recentelijk opnieuw verpakt en gedigitaliseerd. Sinds juni zijn ze te zien op de Beeldbank van het Regionaal Archief (selecteer bij 'Zoek in alle collecties, of kies een collectie...' de Collectie Bonda en klik vervolgens op OK). In Museum Het Sterkenhuis in Bergen is tot en met september de tentoonstelling 'Bonda & Co., fotografen in Bergen' te zien, waar, naast foto's van Bonda, ook werk van andere Bergense fotografen wordt getoond.

Op stap met de vrijwilligers

Op woensdag 23 mei brachten vijf vrijwilligers, Marry Luken, Elfi Grijer, Tonny Sminia, Aarnout Leijnse en Piet Aaij, samen met coördinator Tim Veken een bezoek aan het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG). Daar werden zij ontvangen door een medewerker die een presentatie van het catalogussysteem voor bezoekers verzorgde. Bezoekers van het CBG kunnen met behulp van de catalogus een groot aantal documenten digitaal raadplegen. De catalogus is ook via internet beschikbaar, maar dan zonder de mogelijkheid om de digitale bestanden te bekijken.

De rondleiding die volgde voerde door het depot waar de persoonskaarten worden bewaard en door de bibliotheek waar menig genealogisch werkstuk in de kast staat. Na de lunch en een bezoek aan de tentoonstelling 'De Verdieping

van Nederland' van de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief, werd de vrijwilligersafdeling van het CBG bezocht. De rondleiding eindigde met een korte presentatie van een project waarbij Oost-Indische bronnen ontsloten worden, met subsidie van Stichting Het Gebaar. Deze stichting steunt projecten die uitgevoerd worden ten behoeve van de Indische gemeenschap in Nederland. Hierna kregen de vrijwilligers nog de gelegenheid om zelf onderzoek te doen in de studiezaal van het CBG.

Nieuwe medewerker Dienstverlening en Educatie

Sinds 15 mei is het team Dienstverlening weer voltallig door de komst van Marloes Rijkeljkhuizen. Marloes heeft archeologie gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. In verband met haar onderzoek naar de Nederlandse ivoorhandel in de 17e en 18e eeuw was zij regelmatig in archieven te vinden, zodat het archiefwezen voor haar geen onbekend terrein is.

Educatie

Naast het werk aan de informatiebalie in de studiezaal zal Marloes zich bezighouden met educatie. Samen met collega Jan van Baar zal zij zich richten op het samenstellen van lesprogramma's over de omgevingsgeschiedenis voor de hoogste groepen van het basisonderwijs in en met name buiten Alkmaar.

Vanaf het nieuwe schooljaar kunnen leerlingen van de bovenbouw tevens deelnemen aan het educatieve molenprogramma. Dit bestaat uit een bezoek aan de tentoonstelling in het Regionaal Archief en een wandeling of fietstochtje langs de strijkmolens aan de Hoornse Vaart. De bijbehorende lesbrief handelt over de molen in het

algemeen en deze strijkmolens in het bijzonder. Tachtig basisscholen uit Alkmaar en omgeving zijn hiervoor uitgenodigd. Eveneens met ingang van september 2007 zal om de week een klas leerlingen uit de groepen 6, 7 en 8 van het Alkmaarse basisonderwijs een bezoek brengen aan het Archief. Zij krijgen daar een rondleiding door de depots, enkele zoekopdrachten in de studiezaal en zij maken onder leiding van een medewerker van het restauratieatelier kennis met verschillende restauratietechnieken.

Centrum voor Lokale Geschiedenis in Den Helder geopend

Een van de beleidsvoornemens van het Regionaal Archief voor de komende jaren is het dichterbij de gebruiker brengen van de digitale informatie uit het Archief. Hierbij wordt gedacht aan het inrichten van zogenaamde archiefinformatiepunten in verschillende openbare bibliotheken in de regio. Op 23 mei werd het eerste informatiepunt geopend in de centrale bibliotheek aan het Bernhardplein in Den Helder. Het Centrum voor Lokale Geschiedenis, zoals het informatiepunt hier is genoemd, is een gezamenlijk initiatief van het Regionaal Archief en de Helderse bibliotheek. Ook de Helderse Historische Vereniging en de Helderse Vereniging voor Sociale Geschiedenis zijn bij het centrum betrokken. De openingshandeling werd verricht door geschiedschrijver Jan Bremer, die daartoe het beeldscherm onthulde waarop historische films over Den Helder werden vertoond; vervolgens las de Helderse stadsdichter Joop Leibbrand twee van zijn recente gedichten voor.

In het Centrum voor Lokale Geschiedenis heeft de bibliotheek de boekencollectie over Den

Jonkvrouwe Snethlage-van Foreest overleden

In de maand april van dit jaar overleed jonkvrouwe E. Snethlage-van Foreest. Zij was vooral bekend als laatste bewoonster van het landgoed De Nijenburg in Heiloo. Als telg uit de familie Van Foreest, een naam die al eeuwen verbonden is aan De Nijenburg, is zij geboren en getogen in dit huis. Na een periode in het buitenland woonde zij sinds het midden van de jaren vijftig samen met haar echtgenoot weer op De Nijenburg.

In de jaren zestig werd het huis verkocht aan Natuurmonumenten. Het familiearchief en de schilderijencollectie werden ondergebracht in stichtingen. Sinds die tijd is het Gemeentearchief Alkmaar en later het Regionaal Archief beheerder van het rijke familiearchief. De heer en mevrouw Snethlage-van Foreest waren zeer betrokken bij het wel en wee ervan. Ook de archiefdienst droegen zij een warm hart toe. Vandaar dat ook de uitstapjes van de Vrienden en andere activiteiten van het Regionaal Archief altijd met belangstelling werden gevolgd en zo mogelijk bijgewoond. Samen met haar man maakte mevrouw Snethlage zich sterk voor het behoud van het huis, het park en de bijzondere inboedel. Na het overlijden van haar man in 2006 stond zij hier alleen voor. Inmiddels is het huis eigendom geworden van de Vereniging Hendrick de Keyser, een ontwikkeling waar zij erg blij mee was omdat het herstel en het behoud van het huis hiermee voor de toekomst is verzekerd.

Uitgave:
Regionaal Archief
Hertog Aalbrechtweg 5
Postbus 9232
1800 GE Alkmaar
Telefoon: 072-5662626
Fax: 072-5662633
E-mail: regionaal@archieffalkmaar.nl
Internet:
www.archieffalkmaar.nl

Archivaria is een uitgave voor contribuanten van de stichting 'Vrienden van het Archief van Alkmaar en omgeving'.

Het bestuur van de stichting wordt gevormd door
J.C.M. Cox (voorzitter),
S. Jelgersma,
F. Timmer (secretaris)
en S.P.A. Zuurbier (penningmeester).

Afbeelding uit:
Itinerario, voyage ofte schipvaart van Jan Huygen van Linschoten naer Oost ofte Portugaels Indien 1579-1592; uitg. door prof.dr. H. Kern. 's-Gravenhage, Nijhoff, 1910. (Deel 2 van de serie)

Helder ondergebracht. Daarnaast zijn een aantal panelen opgesteld met historische foto's van Den Helder. Bezoekers kunnen hier ook, via de website van het Regionaal Archief, de digitale versie van de Helderse Courant bekijken over de periode 1920-1929 en 1940-1955. Over enkele maanden worden de jaren dertig hieraan toegevoegd. Het is de bedoeling dat de vier samenwerkende instellingen in de toekomst lezingen en andere activiteiten organiseren, waarbij ook het onderwijs zal worden betrokken. Aan het Bernhardplein is maar een beperkte ruimte beschikbaar. In de nieuwbouwplannen van de centrale bibliotheek zal rekening worden gehouden met een uitbreiding van het centrum, zodat ook beide Helderse historische verenigingen meer presentatieruimte krijgen.

Een bijzondere schenking: reisverslagen en ontdekkingsreizen

De bibliotheek van het Regionaal Archief bevat een grote verzameling reisbeschrijvingen en verslagen van ontdekkingsreizen uit voorbije eeuwen. Onlangs werd een belangrijke, ruim honderd delen tellende serie aan deze collectie toegevoegd: uit een nalatenschap ontving de bibliotheek de complete *Werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging*.

In 1908 besloot een aantal historici en oudzeevarenden tot het uitgeven van deze fascinerende bronnen die veelal alleen in manuscriptvorm in archieven bewaard werden. Zij richtten een vereniging op die zij noemden naar Jan Huygen van Linschoten, de man die aan het einde van de zestiende eeuw zijn reisgeschriften publiceerde en daarmee de scheepvaartroute naar Indië en Azië bekendheid gaf.

In 1909 verscheen het eerste deel van de serie, het verslag van de reis van Jan Cornelisz. May in

1611-1612 naar de IJszee en de Amerikaanse kust. Vele beroemde reisverslagen volgden, waaronder de journalen van Willem Barents, Abel Tasman, Henry Hudson, Olivier van Noort en Pieter van den Broecke. Maar ook minder bekende belevenissen werden gepubliceerd, zoals de dagboeken van gezantschappen naar de West- en Noord-Afrikaanse kusten. Inmiddels is de bibliotheek door middel van het lidmaatschap van de Linschoten-Vereeniging verzekerd van toezending van alle nog te verschijnen delen, zodat de serie ook in de toekomst wordt voortgezet.

Excursie van de Vrienden van het Archief

Zaterdag 2 juni vond de jaarlijkse excursie van de Vrienden van het Archief plaats. Op deze mooie lentedag reisden zo'n vijftig vrienden en introducés met de bus naar de eerste bestemming: het prachtig gelegen Huis Doorn dat zijn bekendheid vooral dankt aan de Duitse ex-keizer Wilhelm II. Wilhelm vluchtte, toen de Duitse nederlaag in de Eerste Wereldoorlog een feit was, naar het neutrale Nederland en bewoonde dit landgoed op de Utrechtse Heuvelrug van 1920 tot aan zijn overlijden in 1941, waarna hij werd bijgezet in een mausoleum dat hiervoor in het park was gebouwd. De oorspronkelijke inrichting van het huis, dat nu eigendom is van de Nederlandse staat, is nog bijna helemaal intact. Aan de hand van foto's uit de collectie van de ex-keizer zijn de vertrekken door de stichting die de buitenplaats beheert in de jaren negentig in oude glorie hersteld. In drie groepen werden de Vrienden door het rijk ingerichte en gedecoreerde huis geleid.

Na de lunch op het terras van de naastgelegen Orangerie werd de reis voortgezet naar Hilversum voor een bezoek aan het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. In dit bijzondere gebouw, ontworpen door Neutelings Riedijk Architecten, met een gevel ontworpen door Jaap Drupsteen, wordt 70 procent van het Nederlandse audiovisuele erfgoed bewaard. De collecties omvatten meer dan 700.000 uur radio, televisie, film en muziek. Het grootste deel van de Vrienden nam deel aan de rondleiding door het gebouw, waarbij veel aandacht was voor de architectuur en waarbij een bezoek werd gebracht aan enkele kantoorvertrekken en studieruimten. Een kleinere groep koos voor de Media Experience: een persoonlijke ervaring vol beeld en vooral veel geluid uit de radio- en televisiegeschiedenis. Na een kort verpozen op het terras, waarbij het grote contrast tussen beide bezochte instellingen werd besproken, bracht de bus het gezelschap weer terug naar Alkmaar.

